

Nümunəvi peşə standartı
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi
M essis l r  c n nümunəvi təlim standartı

Şturman (Kapitanın növbə köməkçisi)

İngilis dilində adı: Navigator

N: 3152-4-00198-01

Azərbaycan Respublikasının  m k və  halinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Dünya Bankının birgə həyata keçirdiyi “Sosial M dafi nin İnkışafı” layihəsinin “ISCO 88/08-  uyğun t kmill şdirilm ş peşə standartlarının v  əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması” tapşırığı c r iv sində “GOPA Consultants” v  “SEFT Consulting” tərəfindən hazırlanmışdır.

Bakı
Noyabr, 2012-ci il

İSTİFADƏ OLUNAN ANLAYIŞLAR

Bacarıq	Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.
Bacarıq səviyyəsi	<p>Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:</p> <p><i>Birinci bacarıq səviyyəsi</i></p> <p>Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövri fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.</p> <p>Birinci bacarıq səviyyəsinə daxil olan bəzi peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün ibtidai təhsili və ya əsas təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaq (ISCED üzrə 1-ci səviyyə) tələb oluna bilər. Bəzi işlər üçün isə iş yerlərində qısamüddətli təlimlər tələb oluna bilər.</p> <p>Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr ixtisası olmayan işçi qüvvəsini əhatə edir.</p> <p><i>İkinci bacarıq səviyyəsi</i></p> <p>İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə bütün peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaqla (ISCED üzrə 2-ci səviyyə) əldə olunur. Bəzi peşələrdə ümumi orta təhsilin ikinci mərhələsini bitirmək zəruri hesab olunur (ISCED üzrə 3-cü səviyyə) ki, bura ixtisaslaşmış peşə təhsili və iş yerlərində həyata keçirilən təlim də daxil ola bilər. Müəyyən peşələr ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilk peşə-ixtisas təhsili almağı (ISCED üzrə 4-cü səviyyə) tələb edir. Bəzi hallarda isə iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən təlim formal təhsili əvəz edə bilər.</p> <p>İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.</p> <p><i>Üçüncü bacarıq səviyyəsi</i></p> <p>Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.</p> <p>Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsil bazasına əsaslanan təhsil müəssisələrində 1-3 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5b səviyyəsi). Azərbaycanda bu bacarıq səviyyəsinə uyğun təhsil adətən orta ixtisas təhsili müəssisələrində (kolleclər) verilir. Bəzi hallarda müvafiq sahə üzrə geniş iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən uzunmüddətli təlim formal təhsili əvəz edə bilər.</p> <p>Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.</p>

Dördüncü bacarıq səviyyəsi

Dördüncü bacarıq səviyyəsinə, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ali təhsil müəssisələrində birinci və ya daha yüksək elmi dərəcənin verilməsi ilə yekunlaşan 3-6 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5a səviyyəsi və ya daha yüksək səviyyə). Bu bacarıq səviyyəsi üçün Azərbaycanda adətən bakalavriat və daha yüksək təhsil pillələri uyğun gəlir.

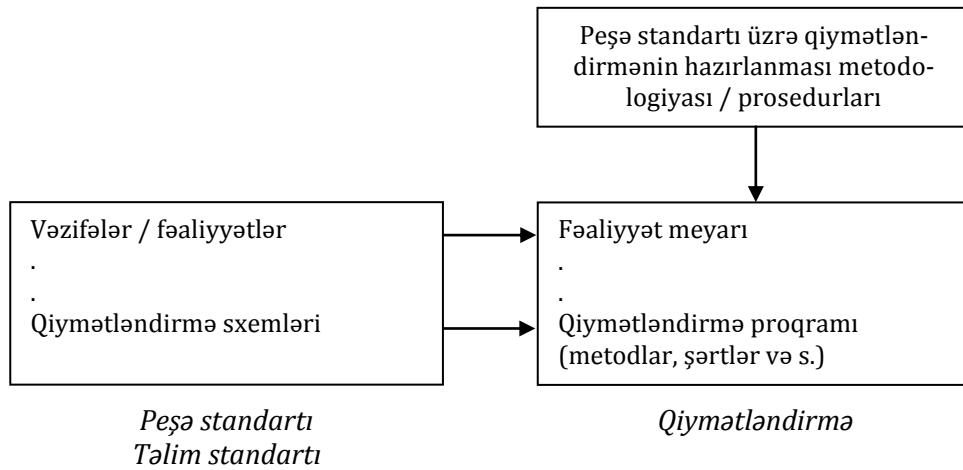
Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.

Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştələr	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştələrə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştələri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştələr daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin tanınması	<p>Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi;• Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştələrin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi;• Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi;• Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştələr testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
İnformal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştələrinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi).

	<p>O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. İnfomal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnir.</p>
İş	<p>Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).</p>
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimulyasiya adlanır) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İrədi: fəaliyyət meyilləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	<p>Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.</p>
Qiymətləndirmə metodu	<p>Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.</p>
Qiymətləndirmə paketi	<p>Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməli olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.</p>
Qiymətləndirmə sxemi	<p>Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həll etmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none">• İşəgötürmə;• Karyera yüksəlişi;• Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi;• İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi. <p>Qiymətləndirməni planlaşdırma zamanı onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçirilməlidir, hansı hədəflər müəyyən edilməlidir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsədəuyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirilməsi; viii) Fərdi</p>

araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT) Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.

Peşə standartı Konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə əks etdirən normativ sənəddir. O, müvafiq səriştələr çərçivəsində işçinin bilik, bacarıq və vərdişləri nəzərə alınmaqla, onun əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə imkan verəcək konkret vəzifə öhdəliklərinin və fəaliyyətlərin siyahısını özündə ehtiva edir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər.

Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri

Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	<p>qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.</p> <p>Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir.</p> <p>ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq; • Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq; • Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. <p>O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir.</p> <p>ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.</p>
Səriştə	<p>Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımi səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır.</p> <p>İş kontekstində istifadə olunan “Səriştə” anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhfumlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir.</p> <p>Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.</p>
Təhsilin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCED)	<p>1970-ci illərin əvvəllərində UNESCO tərəfindən həm ayrı-ayrı ölkələrdə, həm də beynəlxalq səviyyədə təhsilə dair statistik məlumatların əldə olunması, toplanması və təqdim olunmasına xidmət edən bir vasitə kimi hazırlanmışdır. ISCED 1975-ci ildə Cenevrədə keçirilən Təhsilə dair Beynəlxalq Konfransda qəbul edilmiş və daha sonra 1978-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Ümumi Konfransında qüvvəyə minmişdir. Hazırda istifadə edilən təsnifat ISCED 2011-dir.</p>
Təlim standartı	<p>İş yerində vəzifə və fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri <i>səriştələri</i> (bilik, bacarıq və yanaşmaları, həmçinin əlavə ümumi səriştələri) təsvir edir. Bu səbəbdən, onlar fəaliyyət meyarları hesab edilir və aşağıdakı hallarda istifadə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istehsaldan ayrılmadan peşə təlimlərinin hazırlanması; • istifadəyə yararlı səriştələrin inkişaf etdirilməsi və təmin olunması üçün təlim institutları ilə müəssisələr arasında əlaqə; • peşə təlimləri üçün təhsil standartları və kurikulumların hazırlanması.
Vəzifə	<p>İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.</p>

MÜNDƏRİCAT

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI	8
A.1. İşə dair xüsusi məlumat	8
A.1.1. Əmək şəraiti	8
A.1.2. İşə qəbul tələbləri	8
A.1.3. Tabeçilik	8
A.1.4. Peşə standartları üçün məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	9
A.1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları	10
A.2. Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı	10
A.3. Səriştələr haqqında	13
A.4. Qiymətləndirmələr haqqında	13
B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ	14
B.1. Fəaliyyət meyarları	14
B.2. Qiymətləndirmə ilə bağlı resurslar	15
B.3. Qiymətləndirmə metodları	15
B.3.1. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi	15
B.3.2. Yazılı qiymətləndirmə	17
B.4. Nəticələrin qeydə alınması	24
C. NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI	25
C.1. Səriştələrin qısa təsviri	25
C.2. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat	30
C.2.1. Təlimin növləri	30
C.2.2. Təlimin istiqaməti	31
C.2.3. Əvvəlki təlimin tanınması	31
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak etmiş müəssisə nümayəndələrinin siyahısı	31
ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsi tərəfindən prosesin əlaqələndirilməsində iştirak etmiş şəxslərin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
İstinadlar	Error! Bookmark not defined.

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI

Şturman (Kapitanın növbə köməkçisi)

Peşənin qısa təsviri

Gəmilərdə kapitanın növbə köməkçisi növbə rəisidir, gəmini müstəqil idarə edir və gəminin, onda olan adamların həyatının təhlükəsizliyi, öz növbəsində istehsal tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi, gəmi işlərinin təhlükəsiz təşkili, yük əməliyyatları və bağlama işləri zamanı təhlükəsizlik texnikası qaydaları, habelə yangın təhlükəsizliyi və sanitariya qaydalarına riayət olunması üçün məsuliyyət daşıyır.

Kapitanın növbə köməkçisinin öhdəsində olan sahə üzrə vəzifələri gəmi kapitanı tərəfindən müəyyən edilir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	3152 (Növbətçi, gəmi/naviqasiya)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3 (tövsiyə olunan səviyyə: 4)
ISCO 08-də işin kodu:	3152 (Officer, ship/navigation)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Hazırlanma tarixi:	Noyabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Noyabr, 2017-ci il

A.1. İŞƏ DAİR XÜSUSİ MƏLUMAT

A.1.1. ƏMƏK ŞƏRAİTİ

- İş bütün növ gəmilərdə, eyni zamanda hərbi gəmilərdə yerinə yetirilir;
- İş saatları öncədən müəyyən edilmiş səfər qafikinə əsasən tərtib olunur;
- İş uzunmüddətli dəniz səfərlərində icra edilir;
- Sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi və ətraf mühitin mühafizəsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanun, Dənizin gəmilərdən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması haqqında 1973-cü il tarixli Beynəlxalq Konvensiya (MARPOL), Dənizdə insan həyatının mühafizəsinə dair 1974-cü il tarixli Beynəlxalq Konvensiya (SOLAS), Təhlükəsizliyin idarə olunması üzrə 1993-cü il tarixli Beynəlxalq Konvensiya (ISM) ilə müəyyən olunur.

A.1.2. İŞƏ QƏBUL TƏLƏBLƏRİ

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir;
- İşə qəbul olunarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçmək haqqında tibbi arayış (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmriləri ilə nəzərdə tutulduğu hallarda) təqdim olunur.

A.1.3. TABEÇİLİK

Kimə tabedir: Gəmi kapitanı.

Kim ona tabedir: Növbə matrosu.

A.1.4. PEŞƏ STANDARTLARI ÜÇÜN MƏSULİYYƏT VƏ MÜSTƏQİLLİK SƏVİYYƏLƏRİ

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir	
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsinə və əlaqələndirilməsinə üçün məsuliyyət daşımaq Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək	
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək) İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövrü problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək İşçilərə rəhbərlik etmək Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək	
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Mürəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək	☒

A.1.5. KARYERA YÜKSƏLİŞİ VƏ SƏRBƏST MƏŞĞULLUQ İMKANLARI

- Müvafiq təcrübə və magistratura, doktorantura təhsili əsasında öz peşəsi daxilində daha yüksək ixtisaslı işlərə (müəllim, kafedra müdiri, şöbə rəisi və s.) keçmək imkanı vardır.

A.2. ƏSAS VƏZİFƏLƏRİN (V) VƏ VƏZİFƏLƏR DAXİLİNDƏ FƏALİYYƏTLƏRİN (F) SİYAHISI

- V.1. Gəminin qəbul edilməsi və təhvil verilməsi:
- F.1.1. Gəmini müəyyən olunan akt forması üzrə qəbul etmək;
 - F.1.2. Aidiyyatı üzrə bütün gəmi sənədlərini-siyahı üzrə qəbul etmək və təhvil vermək; pul sənədlərini, qiymətli kağızları və gəmi əmlakını müvafiq aktda əks etdirmək;
 - F.1.3. Gəmini təhvil verən kapitanı gəminin konstruktiv xüsusiyyətləri və onun istismarı, üzgüçülük və manevr xüsusiyyətləri haqqında məlumatlandırmaq. Qarşıdakı səfərə gəminin hazırlığı (təmir gedişi) haqqında və baş vermiş qəza hadisələri, onların nəticələri haqqında lazımi məlumatlar almaq;
 - F.1.4. Gəminin səfər tapşırığı və onun yerinə yetirilməsi gedişi ilə tanış olmaq;
 - F.1.5. Baş köməkçinin və baş mexanikin müşayiəti ilə gəmini təhvil verən kapitanla birlikdə gəmini nəzərdən keçirmək, lazımi izahat və məlumatlar almaq;
 - F.1.6. Gəminin heyət üzvləri ilə tanış olmaq;
 - F.1.7. Gəminin təhvilə və qəbulu bitdikdən sonra müəyyən olunan formada qəbul-təhvil aktı tərtib etmək və gəmi sahibinə göndərmək.
- V.2. Gəminin istismara buraxılması (istismardan çıxarılması) və üzməyə hazırlanması:
- F.2.1. Gəmini istismara buraxmazdan və ya dənizə çıxmazdan əvvəl vəziyyətinin müəyyən olunan texniki tələblərə və müvafiq qaydalara uyğunluğunu yoxlamaq, gəminin üzməyə hazır olduğunu təsdiqləmək;
 - F.2.2. Səfərə başlamazdan əvvəl gəminin təhlükəsiz üzməsi üçün texniki və naviqasiya hazırlığını, heyətin komplektləşdirilməsi və qarşıdakı səfər üçün bütün lazımi təchizat növləri, habelə gəmidə həmin səfərdə daşınması nəzərdə tutulan yüklərin yığılması, mühafizəsi üçün bütün yerlərin hazırlanmasını təmin etmək;
 - F.2.3. Gəminin səfərə çıxma saatını qabaqcadan təyin etmək;
 - F.2.4. Səfər üçün lazım olan və təshih edilmiş naviqasiya xəritələrinin və üzmə üçün rəhbərliklərin mövcudluğunu yoxlamaq;
 - F.2.5. Şturman heyəti ilə qarşıdakı səfərin naviqasiya hissəsi üzrə naviqasiya və hidrometeoroloji şəraitlərin işlənməsini həyata keçirmək;
 - F.2.6. İdarəetmə üzrə məsul şəxslər vasitəsilə gəminin lazımi miqdarda yanacaq, su, qida maddələri və maddi-texniki təchizatla təmin olunmasını yoxlamaq;
 - F.2.7. Üzmə təhlükəsizliyi tələblərinə müvafiq olaraq gəmidəki yüklərin yerləşdirilməsinin və qəbul edilən sərnişinlərin sayının düzgünlüyünü yoxlamaq, gəmiyə aid xüsusi sənədlərdə göstərilən normadan artıq yüklənməyə yol verməmək;
 - F.2.8. Yedək əməliyyatları həyata keçirilməli olduqda şəxsən yaxud baş köməkçi vasitəsilə gəminin bu əməliyyata hazır olmasını yoxlamaq;
 - F.2.9. Qarşıdakı səfərin uzunluğunu nəzərə almaqla gəmi sənədlərinin qüvvədə olma vaxtlarını yoxlamaq.
- V.3. Yüklərin gəmiyə qəbul edilməsi:
- F.3.1. Yüklərin gəmiyə qəbulundan öncə ilkin yük planını nəzərdən keçirmək;

- F.3.2. Yükləmənin nəzərdə tutulan üsulu üzmənin təhlükəsizliyini təmin etdiyi, gəminin üzmə keyfiyyətinə və yüklərin mühafizəsinə uyğun olduğu halda yükləmə prosesini təsdiq etmək;
- F.3.3. Daşınması mövcud qaydalara uyğun gəlməyən, yaxud insanların təhlükəsizliyi üzrə tələblərə cavab verməyən bəzi yüklərin qəbul təlimatlarına ciddi riayət etmək;
- F.3.4. Yük əməliyyatları gedişində davamlılıq haqqında məlumatları hesablayaraq, anbarlarda və göyertədə yüklərin düzgün qoyulub bağlanmasına, ballastın və bunkerin yerləşdirilməsinə, habelə əsas və tvindek göyertələrində yükləmənin mümkün ola bilən normadan artıq olmamasına nəzarəti təmin etmək;
- F.3.5. Yüklərin istehsal texnologiyası pozulduğu halda, yaxud yükləmə planından kənar çıxımağa yol verilərsə yük əməliyyatını dayandırmaq.

V.4. Gəminin üzməsinin təmin edilməsi:

- F.4.1. Ən yüksək dəqiqliyi təmin edən bütün mümkün üsullar və vasitələrlə gəminin yerini təyin etmək, həmin təyinatların keyfiyyətinə, vaxtında olmasına və ya çatmasına nəzarəti həyata keçirmək;
- F.4.2. İstiqaməti, sürəti, mühərriklərin idarəetmə üsulunu və iş rejimini təyin etmək, növbə köməkçisini xəbərdar etmək;
- F.4.3. Darısqallıqda, gəmi sürücülüğünün sıx olduğu rayonlarda uzunmüddətli (12 saatdan çox) üzmə zamanı, həmçinin buzlaq şəraitində üzərkən müvafiq maneəvərlər etmək;
- F.4.4. Müntəzəm olaraq hava haqqında məlumatın alınmasını tələb etməklə, hidrometeoroloji vəziyyətin bütün dəyişikliklərini izləmək, bunun üçün gəmidə olan bütün vasitələrdən istifadə etmək və fırtına şəraiti üçün qabaqcadan bütün lazımi tədbirlər görmək;
- F.4.5. Xəritələrin, losiyaların və üzmə üçün digər əyani vəsaitlərin vaxtında təshih olunmasından ötrü gəmiçilər üçün naviqasiya xəbərlərinin (NAVİM) (NAVİP) və naviqasiya durumunun dəyişməsi haqqında digər məlumatların alınmasına daim nəzarəti həyata keçirmək;
- F.4.6. Limana daxil olarkən və ordan çıxarkən körpüçükdə olmaq və bütün ehtiyat tədbirləri görməklə gəmini şəxsən idarə etmək;
- F.4.7. Zəruri hallarda bələdçinin gəminin bortuna təhlükəsiz qəbulunu və onun gəmidən təhlükəsiz çıxarılmasını təmin etmək;
- F.4.8. Bələdçini gəminin bortuna qəbul edəndən sonra keçirmə ilə əlaqədar ona lazımi məlumat vermək, onu gəminin idarə edilməsi xüsusiyyətləri ilə tanış etmək, sükançıya komanda verilməsi qaydaları haqqında onunla şərtləşmək.

V.5. Fövqəladə hallarla mübarizə aparılması:

- F.5.1. Buzlaq şəraitində üzərkən və xüsusən dənizdə gözlənilmədən buzlağa rast gəldikdə gəminin gövdəsinə, pərinə və sükan qurğusuna xətər gəlməməsi üçün maksimal ehtiyatlıqla hərəkət etmək;
- F.5.2. Gəminin keçirilmə bələdçiliyi buzqıran gəmissi vasitəsilə həyata keçirilərkən buzlaqdan buzqıranla keçirilən gəmilər üçün qaydaları rəhbər tutmaq;
- F.5.3. Açıq dənizdə gəmidə həyatı əhəmiyyətli qida məhsulları, o cümlədən toxunulmaz ərzaq ehtiyatının tükəndiyi hallarda gəmidəki şəxslərin sərəncamındakı ərzaqdan yaxud gəmidə qida məhsulu kimi istifadə edilə biləcək yükədən ümumilikdə bölüşdürmək məqsədi ilə lazımi miqdarda akt tərtib edərək götürmək;
- F.5.4. Bortdan yıxılıb düşmüş adamın ölüm təhlükəsindən xilasını üçün bütün zəruri tədbirləri görmək və müvafiq şəxslərə xəbər vermək;
- F.5.5. Əgər gəmini bədbəxt hadisə gözləyirsə və onun köməyə ehtiyacı varsa digər gəmilərə xəbər göndərmək və kömək almaq;
- F.5.6. Toxunulan gəminin kapitanından gəminin adını, qeydə alındığı limanı, yola düşdüyü və gedəsi olduğu məntəqələri, alınan zədənin xüsusiyyətini soruşmaq, həmçinin öz gəmissi üzrə eyni məlumatları toxunulan gəminin kapitanına vermək;

- F.5.7. Bütün qəza və bədbəxt hadisə hallarında dərhal müəyyən olunan qaydada gəmi sahibinə məlumat vermək və adamların, gəminin və yüklərin təhlükəsizliyinin təmini üçün ondan asılı olan bütün tədbirləri görmək;
- F.5.8. Dəniz xəritələrinin və digər naviqasiya sənədlərinin, maşın, radio-teleqraf jurnallarının, gəmi sənədlərinin və sərəvtlərinin mühafizəsi üçün bütün mümkün tədbirləri həyata keçirərək, gəmini hamıdan axırda tərk etmək və gəmi məhv olduğu halda, onun heyətinin haraya aparılmasından asılı olmayaraq insanların mühafizəsinə münasibətdə hüquq və vəzifələrini tamamilə özündə saxlamaq;
- F.5.9. Xəstə olduğu və ya gəmini idarə etmək iqtidarında olmadığı hallarda gəmiyə rəhbərliyi baş köməkçiyə tapşırmaq;
- F.5.10. Göstərilən hallar üzrə müəyyən olunan qaydada sənədlərin rəsmləşdirməsi üçün tədbirlər görmək.

V.6. Gəminin limanda dayanması:

- F.6.1. Gəmi hər hansı limana daxil olarkən yerli liman, gömrük, sanitary qaydalarına və digər qaydalara riayət etmək;
- F.6.2. Limana yaxınlaşan zaman gəmini və liman müdiriyyətinə təqdim etməli olduğu gəmi sənədlərini hazır etmək;
- F.6.3. Gəmi limana çatdıqda yerli sanitar, gömrük, sərhəd və liman rəhbərliklərindən müvafiq icazə alınana qədər gəmidə olan şəxslərdən heç birinin sahillə danışmaması üçün tədbirlər görmək;
- F.6.4. Gəmi xarici limana çatdıqda bu barədə müvafiq orqanları xəbərdar etmək və ona gəmi haqqında və üzmənin şəraiti barəsində məlumat vermək;
- F.6.5. Gəmi limanda dayanarkən limanda yaxud dənizdə bədbəxt hadisə baş verdiyi hallarda liman müdiriyyətinin tələbi üzrə gəmini, (gəminin təhlükəsizliyinə zərər vurmadan), heyət və gəmi vəsaitlərini yanğının söndürülməsi, yaxud kömək göstərilməsi üçün vermək;
- F.6.6. Sahilə çıxarkən baş yaxud növbə köməkçisinə gəminin təhlükəsizliyini təmin edən lazımi işlər həyata keçirilməsi və tədbirlər görülməsi barəsində şifahi yaxud yazılı sərəncam qoyub getmək, habelə sahildə olacağı yeri bildirmək;
- F.6.7. Səfər başa çatdıqda gəmi sahibinə müəyyən olunan qaydada səfər haqqında məlumat təqdim etmək.

V.7. Gəminin inşası və təmir edilməsi:

- F.7.1. Gəmi tərsənədən qəbul edilərkən qısa müddətdə gəmi mütəxəssisləri tərəfindən gövdənin, mexanizmlərin, qurğuların, sistemlərin və digər texniki vasitələrin, habelə spesifikasiyasına müvafiq sənədlərin, əmlakın öyrənilməsini və qəbulunu təşkil etmək;
- F.7.2. Gəminin təmirə qoyulması üçün baş mexaniki gəmi sahibi tərəfindən müəyyən edilən limitə uyğun vaxtlı-vaxtında lazımi sənədlərin hazırlanması üçün təlimatlandırmaq;
- F.7.3. Təmir cədvəllərinin icrasına nəzarət etmək;
- F.7.4. Gəminin təmirə qoyulduğu və digər hallara görə gəmi istismardan çıxarıldıqda gəminin mühafizəsi və təhlükəsiz dayanışı üçün tədbirlər görmək;
- F.7.5. Gəmi doka qoyularkən (slipə qaldırma) və dokdan çıxarılarəkən (slipdən endirmə) şəxsən gəmidə olmaq və heyətin işinə rəhbərlik etmək;
- F.7.6. Gəmi doka qoyulduqdan sonra baş mexaniklə və digər mütəxəssislərlə birlikdə gövdənin kənardan, donna-bort armaturunun, pər-sükan qurğusunun yoxlanılışını keçirmək və onların vəziyyəti barəsində akt tərtib etmək;
- F.7.7. Təmir dövründə təmir işlərinin gedişi üçün daimi müşahidə və nəzarət təşkil etmək;
- F.7.8. Yoxlamanın nəticələrini gəmi jurnalında qeydə almaq və aktla rəsmləşdirmək.

A.3.SƏRİŞTƏLƏR HAQQINDA

Fərdin "Şturman (Kapitanın növbə köməkçisi)" peşə standartı üzrə vəzifə və fəaliyyətləri həyata keçirməsi üçün zəruri olan əsas səriştelər "Şturman (Kapitanın növbə köməkçisi)" peşəsi üzrə müvafiq təlim standartında göstərilmişdir (formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə əldə olunan bilik, bacarıq, yanaşma və davranış).

A.4. QIYMƏTLƏNDİRMƏLƏR HAQQINDA

Bu peşədə fərdin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi "Şturman (Kapitanın növbə köməkçisi)" peşəsi üzrə müvafiq peşə standartının qiymətləndirilməsində öz əksini tapır. Fərdin sistemli qiymətləndirilmələr vasitəsilə qiymətləndirilməsi işəgötürənə müxtəlif məqsədlər (yəni işəgötürmə, karyerada irəli çəkmə, heyətin qiymətləndirilməsi, təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi) baxımından faydalı ola bilər.

B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ

Şturman (Kapitanın növbə köməkçisi)

Qiymətləndirməyə dair qısa məlumat

Gəmilərdə kapitanın növbə köməkçisi üçün qiymətləndirmə nümunəsi gəminin müstəqil idarə edilməsi və gəminin, onda olan adamların həyatının təhlükəsizliyi, öz növbəsində istehsal tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi, gəmi işlərinin təhlükəsiz təşkili, yük əməliyyatları və bağlama işləri zamanı təhlükəsizlik texnikası qaydalarına əməl etmək üçün tələb olunan bilik və bacarıqları müəyyən edir və qiymətləndirir.

Namizədin biliklərinin, bacarıqlarının və peşəkarlığının səviyyəsinin qiymətləndirilməsi DHDNÇ-78 dəyişikliklər edilmiş BK-nın A-1/6 və A-1/8 bəndlərinin tələbləri təmin olunmaqla həyata keçirilir.

Hazırkı peşə üçün **təvsiyə edilən qiymətləndirmə metodları** aşağıdakılardır: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı testlər. Sözügedən peşə üçün qiymətləndirmə proqramının nümunəsi aşağıda verilmişdir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	3152 (Növbətçi, gəmi/naviqasiya)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3 (təvsiyə olunan səviyyə: 4)
ISCO 08-də işin kodu:	3152 (Officer, ship/navigation)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Test versiyası:	01
Hazırlanma tarixi:	Noyabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	

B.1. FƏALİYYƏT MEYARLARI

Bu meyarlar peşə standartındakı vəzifə və fəaliyyətlərlə birbaşa əlaqəlidir. Onlar ölçülə bilən formada müəyyən edilməlidir ki, qiymətləndirmə nümunələri hazırlayanlar üçün qiymətləndirmə maddələrinin formalaşdırılması baxımından faydalı olsun. Birinci (V.1) və sonuncu (V.7) vəzifələrə uyğun gələn fəaliyyət meyarları ilə bağlı nümunə aşağıda göstərilmişdir.

Fəaliyyət meyarı nümunəsi:

- V.1. Gəminin qəbul edilməsi və təhvil verilməsi:
 - F.1.1. Gəmini müəyyən olunan akt forması üzrə qəbul etmək;
 - F.1.2. Aidiyyəti üzrə bütün gəmi sənədlərini-siyahı üzrə qəbul etmək və təhvil vermək; pul sənədlərini, qiymətli kağızları və gəmi əmlakını müvafiq aktda əks etdirmək;
 - F.1.3. Gəmini təhvil verən kapitanı gəminin konstruktiv xüsusiyyətləri və onun istismarı, üzgüçülük və manevr xüsusiyyətləri haqqında məlumatlandırmaq. Qarşıdakı səfərə gəminin hazırlığı (təmir gedişi) haqqında və baş vermiş qəza hadisələri, onların nəticələri haqqında lazımi məlumatlar almaq;
 - F.1.4. Gəminin səfər tapşırığı və onun yerinə yetirilməsi gedişi ilə tanış olmaq;

- F.1.5. Baş köməkçinin və baş mexanikin müşayiəti ilə gəmini təhvil verən kapitanla birlikdə gəmini nəzərdən keçirmək, lazımi izahat və məlumatlar almaq;
- F.1.6. Gəminin heyət üzvləri ilə tanış olmaq;
- F.1.7. Gəminin təhvilə və qəbulu bitdikdən sonra müəyyən olunan formada qəbul-təhvil aktı tərtib etmək və gəmi sahibinə göndərmək.

...

V.7. Gəminin inşası və təmir edilməsi:

- F.7.1. Gəmi tərsənədən qəbul edilərkən qısa müddətdə gəmi mütəxəssisləri tərəfindən gövdənin, mexanizmlərin, qurğuların, sistemlərin və digər texniki vasitələrin, habelə spesifikasiyasına müvafiq sənədlərin, əmlakın öyrənilməsini və qəbulunu təşkil etmək;
- F.7.2. Gəminin təmirə qoyulması üçün baş mexaniki gəmi sahibi tərəfindən müəyyən edilən limitə uyğun vaxtlı-vaxtında lazımi sənədlərin hazırlanması üçün təlimatlandırmaq;
- F.7.3. Təmir cədvəllərinin icrasına nəzarət etmək;
- F.7.4. Gəminin təmirə qoyulduğu və digər hallara görə gəmi istismardan çıxarıldıqda gəminin mühafizəsi və təhlükəsiz dayanışı üçün tədbirlər görmək;
- F.7.5. Gəmi doka qoyularkən (slipə qaldırma) və dokdan çıxarılarəkən (slipdən endirmə) şəxsən gəmidə olmaq və heyətin işinə rəhbərlik etmək;
- F.7.6. Gəmi doka qoyulduqdan sonra baş mexaniklə və digər mütəxəssislərlə birlikdə gövdənin kənardan, donna-bort armaturunun, pər-sükan qurğusunun yoxlanılışını keçirmək və onların vəziyyəti barəsində akt tərtib etmək;
- F.7.7. Təmir dövründə təmir işlərinin gedişi üçün daimi müşahidə və nəzarət təşkil etmək;
- F.7.8. Yoxlamanın nəticələrini gəmi jurnalında qeydə almaq və aktla rəsmləşdirmək.

B.2. QIYMƏTLƏNDİRMƏ İLƏ BAĞLI RESURSLAR

- a) Material və komponentlər: vacib deyil.
- b) Alət və avadanlıqlar: vacib deyil.
- c) İstehlak malları: vacib deyil.

B.3. QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODLARI

Fərdin sərəştəsini qiymətləndirmək məqsədilə aşağıdakı iki metoddan istifadə olunur: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı test.

B.3.1. FƏALİYYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

İcra müddəti: 1 saat.
İşlərin sayı: 2.

İşlərin icrasını qiymətləndirmək üçün meyarlar işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Əhatə olunan sahələr:

30% Gəminin qəbul edilməsi və təhvil verilməsi:
Gəmini müəyyən olunan akt forması üzrə qəbul etmək;
Aidiyyəti üzrə bütün gəmi sənədlərini-siyahı üzrə qəbul etmək və təhvil vermək; pul

sənədlərini, qiymətli kağızları və gəmi əmlakını müvafiq aktda əks etdirmək;

Gəmini təhvil verən kapitanı gəminin konstruktiv xüsusiyyətləri və onun istismarı, üzgüçülük və manevr xüsusiyyətləri haqqında məlumatlandırmaq. Qarşıdakı səfərə gəminin hazırlığı (təmir gedişi) haqqında və baş vermiş qəza hadisələri, onların nəticələri haqqında lazımı məlumatlar almaq;

Gəminin səfər tapşırığı və onun yerinə yetirilməsi gedişi ilə tanış olmaq;

Baş köməkçinin və baş mexanikin müşayiəti ilə gəmini təhvil verən kapitanla birlikdə gəmini nəzərdən keçirmək, lazımı izahat və məlumatlar almaq;

Gəminin heyət üzvləri ilə tanış olmaq;

Gəminin təhvili və qəbulu bitdikdən sonra müəyyən olunan formada qəbul-təhvil aktı tərtib etmək və gəmi sahibinə göndərmək.

20% Gəminin istismara buraxılması (istismardan çıxarılması) və üzməyə hazırlanması:

Gəmini istismara buraxmazdan və ya dənizə çıxmazdan əvvəl vəziyyətinin müəyyən olunan texniki tələblərə və müvafiq qaydalara uyğunluğunu yoxlamaq, gəminin üzməyə hazır olduğunu təsdiqləmək;

Səfərə başlamazdan əvvəl gəminin təhlükəsiz üzməsi üçün texniki və naviqasiya hazırlığını, heyətin komplektləşdirilməsi və qarşıdakı səfər üçün bütün lazımı təchizat növləri, habelə gəmidə həmin səfərdə daşınması nəzərdə tutulan yüklərin yığılması, mühafizəsi üçün bütün yerlərin hazırlanmasını təmin etmək;

Gəminin səfərə çıxma saatını qabaqcadan təyin etmək;

Səfər üçün lazım olan və təshih edilmiş naviqasiya xəritələrinin və üzmə üçün rəhbərliklərin mövcudluğunu yoxlamaq;

Şturman heyəti ilə qarşıdakı səfərin naviqasiya hissəsi üzrə naviqasiya və hidrometeoroloji şəraitlərin işlənməsini həyata keçirmək;

İdarəetmə üzrə məsul şəxslər vasitəsilə gəminin lazımı miqdarda yanacaq, su, qida maddələri və maddi-texniki təchizatla təmin olunmasını yoxlamaq;

Üzmə təhlükəsizliyi tələblərinə müvafiq olaraq gəmidəki yüklərin yerləşdirilməsinin və qəbul edilən sərnişinlərin sayının düzgünlüyünü yoxlamaq, gəmiyə aid xüsusi sənədlərdə göstərilən normadan artıq yüklənməyə yol verməmək;

Yedək əməliyyatları həyata keçirilməli olduqda şəxsən yaxud baş köməkçi vasitəsilə gəminin bu əməliyyata hazır olmasını yoxlamaq;

Qarşıdakı səfərin uzunluğunu nəzərə almaqla gəmi sənədlərinin qüvvədə olma vaxtlarını yoxlamaq.

20% Yüklərin gəmiyə qəbul edilməsi:

Yüklərin gəmiyə qəbulundan öncə ilkin yük planını nəzərdən keçirmək;

Yükləmənin nəzərdə tutulan üsulu üzmənin təhlükəsizliyini təmin etdiyi, gəminin üzmə keyfiyyətinə və yüklərin mühafizəsinə uyğun olduğu halda yükləmə prosesini təsdiq etmək;

Daşınması mövcud qaydalara uyğun gəlməyən, yaxud insanların təhlükəsizliyi üzrə tələblərə cavab verməyən bəzi yüklərin qəbul təlimatlarına ciddi riayət etmək;

Yük əməliyyatları gedişində davamlılıq haqqında məlumatları hesablayaraq, anbarlarda və göyertədə yüklərin düzgün qoyulub bağlanmasına, ballastın və bunkerin yerləşdirilməsinə, habelə əsas və tvindek göyertələrində yükləmənin mümkün ola bilən normadan artıq olmamasına nəzarəti təmin etmək;

Yüklərin istehsal texnologiyası pozulduğu halda, yaxud yükləmə planından kənaraçıxmaya yol verilərsə yük əməliyyatını dayandırmaq.

20% Gəminin üzməsinin təmin edilməsi:

Ən yüksək dəqiqliyi təmin edən bütün mümkün üsullar və vasitələrlə gəminin yerini təyin etmək, həmin təyinatların keyfiyyətinə, vaxtında olmasına və ya çatmasına nəzarəti həyata keçirmək;

İstiqaməti, sürəti, mühərriklərin idarəetmə üsulunu və iş rejimini təyin etmək, növbə

köməkçisini xəbərdar etmək;

Darısqallıqda, gəmi sürücülüyünün sıx olduğu rayonlarda uzunmüddətli (12 saatdan çox) üzmə zamanı, həmçinin buzlaq şəraitində üzərkən müvafiq manevrlər etmək;

Müntəzəm olaraq hava haqqında məlumatın alınmasını tələb etməklə, hidrometeoroloji vəziyyətin bütün dəyişikliklərini izləmək, bunun üçün gəmidə olan bütün vasitələrdən istifadə etmək və fırtına şəraiti üçün qabaqcadan bütün lazımi tədbirlər görmək;

Xəritələrin, losiyaların və üzmə üçün digər əyani vəsaitlərin vaxtında təshih olunmasından ötrü gəmiçilər üçün naviqasiya xəbərlərinin (NAVİM) (NAVİP) və naviqasiya durumunun dəyişməsi haqqında digər məlumatların alınmasına daim nəzarəti həyata keçirmək;

Limana daxil olarkən və ordan çıxarkən körpüçükdə olmaq və bütün ehtiyat tədbirləri görməklə gəmini şəxsən idarə etmək;

Zəruri hallarda bələdçinin gəminin bortuna təhlükəsiz qəbulunu və onun gəmidən təhlükəsiz çıxarılmasını təmin etmək;

Bələdçini gəminin bortuna qəbul edəndən sonra keçirmə ilə əlaqədar ona lazımi məlumat vermək, onu gəminin idarə edilməsi xüsusiyyətləri ilə tanış etmək, sükançıya komanda verilməsi qaydaları haqqında onunla şərtləşmək.

10% Gəminin limanda dayanması:

Gəmi hər hansı limana daxil olarkən yerli liman, gömrük, sanitary qaydalarına və digər qaydalara riayət etmək;

Limana yaxınlaşan zaman gəmini və liman müdiriyyətinə təqdim etməli olduğu gəmi sənədlərini hazır etmək;

Gəmi limana çatdıqda yerli sanitar, gömrük, sərhəd və liman rəhbərliklərindən müvafiq icazə alınmadək gəmidə olan şəxslərdən heç birinin sahillə danışmaması üçün tədbirlər görmək;

Gəmi xarici limana çatdıqda bu barədə müvafiq orqanları xəbərdar etmək və ona gəmi haqqında və üzmanın şəraiti barəsində məlumat vermək;

Gəmi limanda dayanarkən limanda yaxud dənizdə bədbəxt hadisə baş verdiyi hallarda liman müdiriyyətinin tələbi üzrə gəmini, (gəminin təhlükəsizliyinə zərər vurmadan), heyət və gəmi vəsaitlərini yanğının söndürülməsi, yaxud kömək göstərilməsi üçün vermək;

Sahilə çıxarkən baş yaxud növbə köməkçisinə gəminin təhlükəsizliyini təmin edən lazımi işlər həyata keçirilməsi və tədbirlər görülməsi barəsində şifahi yaxud yazılı sərəncam qoyub getmək, habelə sahildə olacağı yeri bildirmək;

Səfər başa çatdıqda gəmi sahibinə müəyyən olunan qaydada səfər haqqında məlumat təqdim etmək.

İş nümunəsi 1: Gəminin qəbul edilməsi və təhvil verilməsi.

Maksimum müddət: 30 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Gəmini qəbul edərkən tələb olunan sənədləşmə prosesi haqqında məlumat verin. Eyni zamanda gəmidəki yüklərin təhvil-təslim sənədləşməsini nəzərə alın.

İş nümunəsi 2: Gəminin istismara buraxılması və üzməyə hazırlanması.

Maksimum müddət: 30 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Gəmini istismara hazırlamazdan əvvəl həyata keçirilməli olan yoxlamalar haqqında məlumat verin və izah edin. Bu proses üçün tələb olunan sənədləşmələri nəzərə alın.

B.3.2. YAZILI QIYMƏTLƏNDİRMƏ

İcra müddəti: 40 dəqiqə.

Sualların sayı: 40.

Yazılı qiymətləndirməni keçmək üçün tələb olunan düzgün cavabların sayı işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Tövsiyə olunan nisbət: 70%.

Əhatə olunan vəzifələr:

20%	Gəminin qəbul edilməsi və təhvil verilməsi
25%	Gəminin istismara buraxılması (istismardan çıxarılması) və üzməyə hazırlanması
15%	Yüklərin gəmiyə qəbul edilməsi
10%	Gəminin üzməsinin təmin edilməsi
20%	Fövqəladə hallarla mübarizə aparılması
10%	Gəminin limanda dayanması

Sual nümunələri:

1. Naviqasiyaya yardım kimi bakendən istifadə edərkən aşağıdakılardan hansı nəzərə alınmalıdır?
 - a) Baken hər zaman diaqram üzrə təyin olunmuş yerdə nəzərə alınmalıdır.
 - b) Əgər işıq yanarsa, baken təyin olunmuş yerdə olmalıdır.
 - c) Baken təyin edilmiş yerdə olmaya bilər.
 - d) Baken yenidən rənglənmişdirsə, təyin olunmuş yerdə olmalıdır.
2. Naviqasiya milinin uzunluğu nə qədərdir?
 - a) 1,800 metr
 - b) 2,000 yard
 - c) 6,076 addım
 - d) 5,280 addım
3. Naviqasiya məqsədləri üçün yer kürəsində hər bir böyük dairə hansı uzunluğa malikdir?
 - a) 3,600 mil
 - b) 5,400 mil
 - c) 12,500 mil
 - d) 21,600 mil
4. Siz bir cüt qapayıcı işığa doğru istiqamətləndikdə və aşağı işığın yuxarısında yuxarı işığı tapdıqda nə etməlisiniz?
 - a) Sola getməli
 - b) Sağa getməli
 - c) Hazırkı istiqamətdə davam etməli
 - d) İşıqların hələ də şaquli xətdə olmasına qədər gözləməli
5. Üstün sayılan kanal bakeninə yaxınlaşdıqda, ən yaxşı kanal aşağıdakı tərəfindən GÖSTƏRİLMİR.
 - a) İşıq xüsusiyyəti
 - b) Ən yuxarı zolağın rəngi
 - c) Yanmayan bakenin ölçüsü
 - d) İşığın rəngi

6. Birgözlü bərkidilmiş körpü altında görüldükdə, qırmızı işıq aşağıdakıları hansını göstərir?
- Kanal sərhədlərini
 - Gəmilər dayanmalıdır
 - Körpü açılmaq üzrədir
 - Nəqliyyat digər tərəfdən yaxınlaşır
7. Hansı baken nömrələnməyib?
- Yaşıl örtüklü baken
 - Üstün sayılan baken
 - Qırmızı işıqlı baken
 - Yaşıl qonqlu baken
8. _____ siz naviqasiya hesablama vəziyyətinizi planlaşdırmalısınız.
- Hər bir istiqamət dəyişikliyinə
 - Saat hesabı ilə
 - Hər bir sürət dəyişikliyinə
 - Yuxarıdakıların hamısı düzgündür
9. Ən yuxarı zolağı qırmızı olan işıqsız, qırmızı və yaşıl, üfüqi zolaqlı bakenlər _____.
- formasına görə boru şəkillidir və örtüklü bakenlər adlanır
 - formasına görə konusvaridir və konusşəkili bakenlər adlanır
 - formanın əhəmiyyəti olmadığı üçün silindrik və ya konusvari ola bilər
 - bakenin digər tərəfindən keçmək mümkün olmadığını göstərmək üçün formasına görə üçbucaqlı olur
10. Amerika Birləşmiş Ştatlarının Atlantik Okean Sahili xəritəsində istifadə olunan məlumat aşağıdakını bildirir?
- Az su
 - Dayaz az su
 - Qabarma suya malik bulaqlar
 - Suyun yüksəlməsi
11. DAXİLİ SULAR - Dayaz kanalda siz “A” gəmi ilə yoldasınız və “B” gəmisinə çatmaq arzusundasınız. Siz iki qısa fit verdikdən sonra gəmi “B” gəmi cəld beş qısa fit verir. Siz aşağıdakılardan hansını etməlisiniz?
- “B” gəmisinin liman tərəfindən ehtiyatla keçmək.
 - Öz əks vəziyyətinizi almaqla vəziyyət stabilləşdikdən sonra digər siqnalı səsləndirmək
 - Beş qısa fit siqnalına cavab vermək və sonra digər gəmi siqnal verənə qədər öz gəminizi dayandırmaq.
 - Sürəti azaltmaq və ya dayandırmaq və “B”-dən radikal manevrlər gözləmək
12. DAXİLİ SULAR - Əgər siz əks tərəfdən digər gəmiyə yaxınlaşırsınızsa və digər gəminin sağ limanına çatdırmaq arzusundasınızsa, hansı fit siqnalını səsləndirərdiniz?
- Bir qısa fit
 - Bir uzadılmış fit

- c) İki qısa fit
- d) İki uzadılmış fit

13. DAXİLİ SULAR - Daxili Naviqasiya Qaydalarında hansı şərt MÜƏYYƏN OLUNMAYIB?

- a) Su təyyarəsi
- b) Məhdudlaşdırılan görünüş
- c) Yol
- d) Gəminin su kəsimi

14. DAXİLİ SULAR - göyertəni və ya lövbər dayanacağını tərk edən mexaniki idarə edilən gəmi üçün tələb olunan fit siqnalı hansıdır?

- a) Bir qısa fit
- b) Bir uzadılmış fit
- c) İki qısa fit
- d) İki uzadılmış fit

15. DAXİLİ SULAR – Gəmidə yanıb-sönən mavi işıq nəyi bildirir?

- a) Təhlükəli yük aparır
- b) Az təzyiqli gəmidir
- c) İş qayığdır
- d) Yarışa çıxır

16. DAXİLİ SULAR - Siz gəmini dayaz kanala yaxınlaşdırırsınız və onu öz sağ limanınızda saxlamaq istəyirsiniz. Siz aşağıdakılardan hansını etməlisiniz?

- a) Keçidi təşkil etmək üçün onunla radiotelefon vasitəsilə əlaqə saxlamağa cəhd etmək
- b) Fit siqnalı səsəndirmədən onu yaxınlaşdırmağa davam etmək
- c) Beş qısa fit vermək
- d) Yuxarıdakıların hamısı

17. DAXİLİ SULAR - Qərb Çayları boyunca dayaz kanalda üzəşəği istiqamətdə hərəkət edən gəmi üzüyuxarı qalxan digər gəmini görür. Hansı gəminin keçid hüququ vardır?

- a) Axının əksinə üzüyuxarı hərəkət edən
- b) Axın boyunca üzəşəği hərəkət edən
- c) Kanalın orta xəttinə daha yaxın yerləşən
- d) İlk fit siqnalı səsəndirən

18. DAXİLİ SULAR - Dayaz kanallarla bağlı hansı fikir DOĞRUDUR?

- a) Öz limanınız tərəfdə olan kanalın yanında saxlamalısınız.
- b) Siz dayaz kanalda lövbər salmağın qarşısını almalısınız.
- c) Bu axınla davam edən gəmi iki gəminin qarşılaşdığı istənilən halda keçid tərzini təklif edəcək.
- d) Yuxarıdakıların hamısı.

19. DAXİLİ SULAR - Mexaniki üsulla çalışan gəmilər kəsişdikdə, hər bir gəmidən eşidilən bir qısa fit siqnalı aşağıdakı mənada başa düşülür:

- a) "Mən öz sol limanımda qalmaq istəyirəm"
- b) "Mən istiqaməti və sürəti saxlamaq istəyirəm"

- c) "Mən istiqaməti sağ limana dəyişmək istəyirəm"
- d) "Mən qaydalara tabe olmamağı tələb edirəm"

20. DAXİLİ SULAR - Siz dayaz kanalda düzgün istiqamətdə hərəkət edirsiniz və kanalda təhlükəsiz idarəetməni saxlamalısınız. Digər gəmi isə sizin sağ limandan sizdən öndə olan kanalı keçir və siz öz gəminizin təhlükəsiz şəkildə keçəcəyindən şübhəlisiniz. Hansı fikir doğrudur?

- a) Digər gəminin keçid hüququ olana qədər siz öz gəminizi dayandırmalısınız.
- b) Siz bir qısa fit verməlisiniz və sağ limana dönməlisiniz.
- c) Siz təhlükə signalı səsləndirməlisiniz.
- d) Siz öz mühərriklərinizi dayandırmalısınız və təhlükə signalı səsləndirə bilərsiniz.

21. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ - Operativ radiolakator (radar) ilə təchiz edilmiş gəmi ilə bağlı hansı fikir DOĞRUDUR?

- a) Toqquşma riskinin olması barədə erkən xəbərdarlıq almaq üçün bu avadanlıqdan istifadə etməlidir.
- b) Radiolakator avadanlığından yalnız görünüşün məhdud olduğu halda istifadə etmək tələb olunur.
- c) Radiolakatordan istifadə gəmini nəzarətə olan tələbatdan azad edir.
- d) Belə bir gəminin təhlükəsiz sürəti radiolakatoru olmayan gəmilərdən daha yüksək olur.

22. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ - Hansı fəlakət signalıdır?

- a) Yaşıl ulduz yarım dairə yandıqda
- b) 5 qısa fit səsləndikdə
- c) Bir fit signalına iki fitlə cavab vermək
- d) Göyertədə yanan neft çəlləyi

23. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ - Üzən gəmi yolüstü aşağıdakılardan hansını müşahidə edə bilər?

- a) Dor ağacının başındakı yaşıl işığın yuxarısındakı qırmızı işıq
- b) Dor ağacının başındakı qırmızı işığın yuxarısındakı yaşıl işıq
- c) Gəminin arxa tərəfində şaquli xətdə iki ağ işıq
- d) Əyildikdə tam ağ işıq

24. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ - Əgər siz kəsişmə vəziyyətində dayanan gəmisinizsə, siz öz manevrinizlə yalnız toqquşmanın qarşısını almaq üçün tədbir görə bilərsiniz. Bu tədbiri nə vaxt həyata keçirə bilərsiniz?

- a) Müvafiq hesab etdiyiniz istənilən vaxt
- b) Yalnız fəvqəladə hallarda
- c) Hazırkı istiqamətinizin digər gəminin qarşısından keçəcəyini müəyyən etdiyiniz halda
- d) Qarşıdakı gəminin müvafiq tədbir görmədiyini müşahidə etdiyiniz halda

25. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ - Hansı fəlakət signalıdır?

- a) Topdan yuxarıda və ya aşağıda üçbucaq bayraq
- b) Beynəlxalq Kodlaşdırılmış Fəlakət Signalı "JV" ilə göstərilir
- c) Yaşıl tüstü signalı
- d) Gəmidə yanan qatran çəlləyi alovları

26. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ – Hərəkətə başladıqda hansı gəmi irəli və dor ağacının başından sonra işıqlarını göstərməlidir?

- a) Özünün manevr etmə bacarığına məhdudiyət qoyan 75 metrlik gəmi
- b) 100 metr üzən gəmi
- c) Balıqçılıqla məşğul olan 150 metrlik gəmi
- d) Yedəkləmə ilə məşğul olan 45 metrlik gəmi

27. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ - Sizin 15 metrlik yedək gəminiz hərəkətə başlayır, dərin və dayaz yerləri olan kanalı keçir. Böyük konteyner gəmisi sizin möhkəm vəziyyətdə olan liman ayırıcısından ayrılmışdır. Bu vəziyyətlə bağlı hansı fikir DOĞRUDUR?

- a) Siz istiqaməti və sürəti saxlamalısınız.
- b) Konteyner gəmisi daha böyük gəmi olduğuna görə, onun keçid hüququ vardır.
- c) Siz konteyner gəminin kanalda təhlükəsiz keçidinə mane ola bilməzsiniz.
- d) Yuxarıdakıların heç biri

28. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ - Mexaniki çalışan gəmi dumana düşərsə, YOLU TAPA BİLMİR işarəsini hansı siqnalla verməlidir?

- a) Bir uzun fit
- b) İki uzadılmış fit
- c) Bir uzadılmış fit
- d) Bir uzadılmış və iki qısa fit

29. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ – Əgər siz istiqamətin hara olduğunu və ya gəminin yaxınlaşmaq istədiyini BAŞA DÜŞMÜRSÜNÜZSƏ, aşağıdakı fitlərdən hansını səsləndirməlisiniz?

- a) Bir qısa fit
- b) Bir uzadılmış fit
- c) Beşdən az olmayan qısa fit
- d) Beşdən az olmayan uzun fit

30. BEYNƏLXALQ VƏ DAXİLİ – pilot gəmisi və ya gecə pilotaj növbəsi liman illüminatorunu və siqnal işıqlarını nə vaxt göstərir?

- a) Lövbərdə olan zaman
- b) Yalnız yola çıxdıqda
- c) Hərəkətə başladıqdan sonra istənilən vaxt
- d) Yalnız müəyyən edici işıqlar görünmədikdə

31. Sibi palçıqlı olan suyun üzərində hərəkət edən zaman exolot nəyi göstərə bilər?

- a) Az dərinlik ölçmə
- b) Sıfır dərinlik ölçmə
- c) Heç bir dərinlik ölçmə
- d) İki dərinlik ölçmə

32. Loran-C stansiyaları xüsusi vaxtlarda titrəmə siqnalı qrupları ötürür. Əsas stansiyadan ötürmələr arasındakı vaxt intervalı aşağıdakılardan hansıdır?

- a) Kodlaşdırmanın gecikməsi
- b) Qrupun təkrarlanma intervalı

- c) Titrəmə intervalı
- d) Faza kodu

33. Loran-C-nin vəziyyəti aşağıdakı şəkildə ötürmə stansiyalarından artan məsafə ilə azalır

- a) Siqnal yolu ilə artımlar edilir
- b) Ötürmə vəziyyətində dəyişkənliyin nəticəsi
- c) Titrəmən artmasının tezliyi
- d) Stansiyaların yerdəyişmə təkanları

34. Siz 10 mildə hərəkət edirsiniz. 1800-də siz 10 mil məsafədə siz radiolakator əlaqəsinin arxa dirəyini görə bilərsiniz. 1812-də əlaqə 8 mil məsafədə arxa dirəkdə olur. Əlaqənin nəzərdə tutulan sürəti aşağıdakılardan hansıdır?

- a) Suda ölü
- b) 5 dəniz mili
- c) 10 dəniz mili
- d) 15 dəniz mili

35. Siz radiolokasiya ekranını müşahidə etmişsiniz və qeyd etmişsiniz ki, ekrandakı əlaqə, sizinlə müqayisədə, bir neçə dəqiqə eyni vəziyyətdə qalır. Sizin gəmi su ilə 10 mil məsafədə hərəkət edir. Hansı fikir DOĞRUDUR?

- a) Əlaqə suda ölmüşdür.
- b) Əlaqə sizin gəmi kimi eyni istiqamətdə və sürətdədir.
- c) Əlaqə sizin gəmi kimi eyni sürətdə əks istiqamətdədir.
- d) Radiolakator yanlış əks-səda verir və ehtimal var ki, nasazdır.

36. Radiolakatorlardan qeyri-stabil vəziyyətdə istifadə edərkən kəmiyyət hansı hallarda çox asanlıqla müəyyən edilir?

- a) Orta podşipnik
- b) Toxunan dayaq
- c) Sıralar
- d) Limana yaxın olan obyektlər

37. Loran-C aşağıdakı hansı hala görə liman ərazilərində təhlükəsiz naviqasiya üçün istifadə oluna bilər?

- a) Çox məqsədli qruplaşma
- b) Məlumatların təkrarlanması
- c) Ötürməyə nəzarət
- d) İkinci asılı stansiyadan istifadə

38. Digər sistemlərlə müqayisə edərkən NAVTEX sisteminin əsas üstünlüyü nədən ibarətdir?

- a) Məlumat adı FM radiosundan alınır
- b) Rahat olduqda oxumaq üçün xəbərdarlıqlar çap olunur
- c) Radio verilişləri qrafik əsasında planlaşdırılmış vaxtlarda yayımlanır
- d) Uzun məsafə yayımlanmaları üçün az tezlikli intervaldan istifadə olunur

39. İstənilən Loran-C sistemində bütün istiqamətlərdə yayılan üç və ya daha artıq yayımlama stansiyası vardır. Sistemdəki stansiyalardan biri əsas stansiyadır, bəs digər stansiyalar necə adlanır?

- a) Radio stansiyaları
- b) İkinci dərəcəli stansiyalar
- c) Nəzarət stansiyaları
- d) Siqnal stansiyaları

40. Suyun dərinliyini müəyyən etmək üçün dərinlik ölçən cihaza nə tətbiq etməlisiniz?

- a) Gəminin layihəsini hazırlamaq.
- b) Gəminin layihəsini əlavə etmək.
- c) Dəniz suyunun stabilləşdirilməsi.
- d) Dəniz suyunun stabilləşdirilməsini əlavə etmək.

B.4. NƏTİCƏLƏRİN QEYDƏ ALINMASI

Hər bir iştirakçı üçün fərdi hesabatlar hazırlanmalı və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, eləcə də yazılı qiymətləndirmə üzrə toplanan balların hesabatı onlara təqdim edilməlidir. Qiymətləndirmə bir nəfər üçün bir dəfədən artıq istifadə edildiyi təqdirdə hesabatda qiymətləndirmədən əvvəlki və sonrakı ballar arasındakı faiz dəyişikliyi də əks olunmalıdır.

“Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin hazırlanması prosedurları” adlı sənəddə qiymətləndirmə üzrə geniş nəzəri və praktiki məlumatlar verilmişdir.

C. MÜƏSSISƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI

Şturman (Kapitanın növbə köməkçisi)

Təlim standartına dair qısa məlumat

Hazırkı təlim standartı dəniz nəqliyyatı ilə məşğul olan müəssisələr, təlim mərkəzləri və institutları, təlim iştirakçıları üçün hazırlanmışdır və kapitanın növbə köməkçisi üçün tələb olunan sərişmələri əks etdirir. İşlə bağlı sərişmənin nümayiş etdirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə xidmət edən təlim proqramları, kurikulumlar və təlim materiallarının hazırlanmasında bu standartdan təlimat kimi istifadə etmək olar. Bu standart əsasında hazırlanmış təlim digər peşələr üzrə sərişmələrə malik olan, mövcud sərişmələrini inkişaf etdirmək, mövcud iş yerində digər vəzifələri icra edə bilmək, yaxud digər müəssisədə və ya digər peşə üzrə iş tapmaq üçün yeni ümumi sərişmələr əldə etmək istəyən şəxslər üçün də uyğun ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) (bu təlimin müvafiq olduğu) peşənin kodu:	3152 (Növbətçi, gəmi/naviqasiya)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3 (təvsiyə olunan səviyyə: 4)
ISCO 08-də işin kodu:	3152 (Officer, ship/navigation)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	3
Milli İxtisas Çərçivəsi ilə əlaqə:	
ISCED-də kodu:	
Hazırlanma tarixi:	Noyabr, 2012-ci il
Təsdiq edən qurum:	
Təsdiq tarixi:	
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Noyabr, 2017-ci il

C.1. SƏRİŞMƏLƏRİN QISA TƏSVİRİ

Bilik:	<ul style="list-style-type: none">• Gəmidə qeydiyyat və digər təsnifat orqanlarının qaydaları• Gəminin, adamların, yüklərin təhlükəsizliyinin təmin olunması üzrə təlimatlar, əmrlər və digər normativ sənədlər• Dəniz donanması gəmilərində xidmət nizamnaməsi və gəmi xidmətləri• Gəmi növləri və konstruksiyaları• Gəmi sürücülüyünün əsasları• Dənizçilik termonologiyası• Qlobal naviqasiya sistemi (GPS), informasiya və kommunikasiya texnologiyaları• Dəniz xəritələri, naviqasiya vəsaitləri və üzməni təmin edən rəhbər sənədlər• Gəmi elektronaviqasiya cihazları haqqında anlayış• İstiqaməti müəyyən etmək üzrə biliklər• Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi texnikası• Dəniz nəqliyyatında yük daşımının təşkili• Torpaq, dəniz və hava kütlələrinin yerini və bölgüsünü, o cümlədən onların yerləşdiyi əraziləri, qarşılıqlı əlaqələri və xüsusiyyətlərini təsvir etmək üçün
---------------	--

- müxtəlif üsullar haqqında məlumat
- Saylar, riyazi hesablamaların aparılması və onlar arasında qarşılıqlı əlaqə, o cümlədən riyaziyyat, cəbr, həndəsə, hesablama, statistika və onlardan istifadə haqqında məlumat
- Təşkilatı strukturun sxemi (strateji planlaşdırma, ehtiyatların bölgüsü, işçi qüvvəsinin formalaşması, idarəetmə və istehsal üsulları), onların əlaqləndirilməsi və həyata keçirilməsi ilə əlaqədar qaydalar və proseslər haqqında məlumat
- Meteoroloji və müvafiq təbii hadisələr haqqında məlumat və onların proqnozlaşdırılması
- Şəxsi heyətin idarə olunması ilə əlaqədar siyasət və qaydalar barədə məlumat
- Xarici dil bilikləri
- Avadanlıqlar, alətlər, mexaniki qurğular, eləcə də hərəkət, işıq, enerji hasil etmək və müvafiq üsulları tətbiq etmək üçün onlardan istifadə və digər istifadə halları haqqında məlumat
- Fövqəladə xidmətləri həyata keçirmək üçün tələb olunan informasiya və texniki üsullar haqqında məlumat
- Xarici dil (Ərəb, çin, ingilis, fransız, rus və ya ispan dillərindən ən azı biri)

Bacarıq:

- Əmək intizamına riayət edilməsi və gəmi xidmətlərinin təşkili
- Gəminin davamlılığı uğrunda mübarizənin, adamların dənizdə mühafizəsi üzrə fəaliyyətin təşkil edilməsi və ona nəzarət
- Dənizçilik ilə əlaqədar ölçmələr və marşrutların hesablanması aparılması
- Təhlükəsizlik texnikası, yanğın təhlükəsizliyi və sanitariya qaydalarının tətbiqi
- Səfərin yüksək səmərəliliyinin təmin olunması məqsədilə gediş üçün düzgün hərəkət yolunun seçilməsi
- Təşkilati bacarıqlar, o cümlədən işin planlaşdırılması, başlanması və məruzə edilməsi
- Şəxsi heyətin idarə edilməsi: iş zamanı insanların təşviq edilməsi, hazırlanması və istiqamətləndirilməsi, eləcə də iş ilə əlaqədar daha uyğun şəxslərin seçilməsi
- Fövqəladə hallarda zəruri tədbirlərin istiqamətləndirilməsi
- Müvafiq avadanlıqlar və zəruri halda ənənəvi üsullardan səmərəli istifadə etməklə gəmilərin idarə edilməsi, istiqamət və müvafiq sürətin müəyyən edilməsi
- Hüquqi məsələlərin həll edilməsi, eləcə də tələb olunan sənədlər və hesabatların doldurulması ilə əlaqədar təcrübə
- İlk tibbi yardımın göstərilməsinin təmin olunması, radio vasitəsi ilə verilmiş ilk tibbi məsləhətlərin tətbiq edilməsi və gəminin davamlılığı uğrunda mübarizə bacarığı

Yanaşma:

- Dəqiq qrafiklərə əsasən məsuliyyətli və etibarlı iş
- Gərgin iş saatlarında çeviklik
- Texniki sahədə yeniliklər barədə xəbərdar olmaq və onları öz işində tətbiq etmək

Əlavə /
ümumi
sərişmələr:

- Sükanı idarə etmək, məlumat vermək və rabitə yaratmaq üçün informasiya texnologiyaları üzrə təcrübəli istifadəçi olmaq

Peşə standartına uyğun olaraq, bu peşə üzrə təcrübə və nəzəri təlim keçən şturman (kapitanın növbə köməkçisi) yuxarıda göstərilən səriştələri qazanmaqla, aşağıdakı vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirə bilər:

Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı¹

- V.1. Gəminin qəbul edilməsi və təhvil verilməsi:
- F.1.1. Gəmini müəyyən olunan akt forması üzrə qəbul etmək;
 - F.1.2. Aidiyyəti üzrə bütün gəmi sənədlərini-siyahı üzrə qəbul etmək və təhvil vermək; pul sənədlərini, qiymətli kağızları və gəmi əmlakını müvafiq aktda əks etdirmək;
 - F.1.3. Gəmini təhvil verən gəminin konstruktiv xüsusiyyətləri və onun istismarı, üzgücülük və manevr xüsusiyyətləri haqqında, qarşıdakı səfərə gəminin hazırlığı (təmir gedişi) haqqında, baş vermiş qəza hadisələri və onun nəticələri haqqında lazımi məlumatlar almaq;
 - F.1.4. Gəminin səfər tapşırığı və onun yerinə yetirilməsi gedişi ilə tanış olmaq;
 - F.1.5. Baş köməkçinin və baş mexanikin müşayiəti ilə gəmini təhvil verən kapitanla birlikdə gəmini nəzərdən keçirmək, lazımi izahat və məlumatlar almaq;
 - F.1.6. Gəminin heyət üzvləri ilə tanış olmaq;
 - F.1.7. Gəminin təhvilə və qəbulu bitdikdə müəyyən olunan formada qəbul-təhvil aktı tərtib etmək və gəmi sahibinə göndərmək.
- V.2. Gəminin istismara buraxılması (istismardan çıxarılması) və üzməyə hazırlanması:
- F.2.1. Gəminin istismara buraxılmazdan yaxud dənizə çıxmazdan əvvəl vəziyyətinin müəyyən olunan texniki tələblərə və müvafiq qaydalara uyğunluğunu, gəminin üzməyə hazır olduğunu yoxlamaq;
 - F.2.2. Səfərə başlamazdan əvvəl gəminin təhlükəsiz üzməsi üçün texniki və naviqasiya hazırlığını, heyətin komplektləşdirilməsi və qarşıdakı səfər üçün bütün lazımi təchizat növləri, habelə gəmidə həmin səfərdə daşınması nəzərdə tutulan yüklərin yığılması, mühafizəsi üçün bütün yerlərin hazırlanmasını təmin etmək;
 - F.2.3. Gəminin səfərə çıxma saatını qabaqcadan təyin etmək;
 - F.2.4. Səfər üçün lazım olan təshih edilmiş naviqasiya xəritələrinin və üzmə üçün rəhbərliklərin mövcudluğunu yoxlamaq;
 - F.2.5. Şturman heyəti ilə qarşıdakı səfərin naviqasiya hissəsi üzrə naviqasiya və hidrometeoroloji şəraitlərin işlənməsini həyata keçirmək;
 - F.2.6. İdarəetmə üzrə məsul şəxslər vasitəsilə gəminin lazımi miqdarda yanacaq, su, qida maddələri və maddi-texniki təchizatla təmin olunmasını yoxlamaq;
 - F.2.7. Üzmə təhlükəsizliyi tələblərinə müvafiq olaraq gəmidəki yüklərin yerləşdirilməsinin və qəbul edilən sərnişinlərin sayının düzgünlüyünü yoxlamaq, gəminin gəmi sənədlərində göstərilən normadan artıq yüklənməsinə yol verməmək;
 - F.2.8. Yedək əməliyyatları həyata keçirilməli olduqda şəxsən yaxud baş köməkçi vasitəsilə gəminin bu əməliyyata hazır olmasını yoxlamaq;
 - F.2.9. Qarşıdakı səfərin uzunluğunu nəzərə almaqla gəmi sənədlərinin qüvvədə olma vaxtlarını yoxlamaq.
- V.3. Yüklərin gəmiyə qəbul edilməsi:
- F.3.1. Yüklərin gəmiyə qəbulundan öncə ilkin yük planını nəzərdən keçirmək;
 - F.3.2. Yükləmənin nəzərdə tutulan üsulu üzmənin təhlükəsizliyini təmin etdiyi, gəminin üzmə keyfiyyətinə və yüklərin mühafizəsinə uyğun olduğu halda yükləmə prosesini təsdiq etmək;
 - F.3.3. Daşınması mövcud qaydalara uyğun gəlməyən, yaxud insanlar təhlükəsizliyi üzrə tələblərə cavab verməyən bəzi yüklərin qəbul təlimatlarına ciddi riayət etmək;

¹Müvafiq sahə üçün olan peşə standartındakı ilə eynidir.

- F.3.4. Yük əməliyyatları gedişində davamlılıq haqqında məlumatları hesablayaraq anbarlarda və göyertədə yüklərin düzgün qoyulub bağlanmasına, ballastın və bunkerin yerləşdirilməsinə, habelə əsas və tvindek göyertələrində yükləmənin mümkün ola bilən normadan artıq olmamasına nəzarəti təmin etmək;
- F.3.5. Yüklərin istehsalı texnologiyası pozulduğu halda, yaxud yükləmə planından kənar çıxarmağa yol verilsə yük əməliyyatını dayandırmaq.

V.4. Gəminin üzməsinin təmin edilməsi:

- F.4.1. Ən yüksək dəqiqlik təmin edən bütün mümkün üsullar və vasitələrlə gəminin yerini təyin etmək, həmin təyinatların keyfiyyətinə və vaxtında olmasına nəzarəti həyata keçirmək;
- F.4.2. İstiqaməti, sürəti, mühərriklərin idarəetmə üsulunu və iş rejimini təyin etmək, növbə köməkçisini xəbərdar etmək;
- F.4.3. Darısqallıqda, gəmi sürücülüyün sıx olduğu rayonlarda uzunmüddətli (12 saatdan çox) üzmə zamanı, həmçinin buzlaq şəraitində üzərkən müvafiq maneəvərlər etmək;
- F.4.4. Müntəzəm hava haqqında məlumat alınmasını tələb etməklə, hidrometeoroloji vəziyyətin bütün dəyişikliklərini izləmək, bunun üçün gəmidə olan bütün vasitələrdən istifadə etmək və fırtına şəraiti üçün qabaqcadan bütün lazımi tədbirlər görmək;
- F.4.5. Xəritələrin, losiyaların və üzmə üçün digər əyani vəsaitlərin vaxtında təshih olunmasından ötrü gəmiçilər üçün naviqasiya xəbərlərinin (NAVİM) (NAVİP) və naviqasiya durumunun dəyişməsi haqqında digər məlumatların alınmasına daim nəzarəti həyata keçirmək;
- F.4.6. Limana daxil olarkən və ondan çıxarkən körpüçükdə olmaq və bütün ehtiyat tədbirləri görməklə gəmini şəxsən idarə etmək;
- F.4.7. Zəruri hallarda bələdçinin gəminin bortuna təhlükəsiz qəbulunu və onun gəmidən təhlükəsiz çıxarılmasını təmin etmək;
- F.4.8. Bələdçini gəminin bortuna qəbul edəndən sonra keçirmə ilə əlaqədar ona lazımi məlumat vermək, onu gəminin idarə edilməsinin xüsusiyyətləri ilə tanış etmək, sükançıya komanda verilməsi qaydaları haqqında onunla şərtləşmək.

V.5. Fövqəladə hallarla mübarizə aparılması:

- F.5.1. Buzlaq şəraitində üzərkən və xüsusən dənizdə gözlənilmədən buzlağa rast gəldikdə gəminin gövdəsinə, pərinə və sükan qurğusuna xətər gəlməməsi üçün maksimal ehtiyatlıqla hərəkət etmək;
- F.5.2. Gəminin keçirilmə bələdçiliyi buzqıran gəmissi vasitəsilə həyata keçirilərkən buzlaqdan buzqıranla keçirilən gəmilər üçün qaydaları rəhbər tutmaq;
- F.5.3. Açıq dənizdə gəmidə həyatı əhəmiyyətli qida məhsulları, o cümlədən toxunulmaz ərzaq ehtiyatının tükəndiyi hallarda gəmidəki şəxslərin sərəncamındakı ərzaqdan yaxud gəmidə qida məhsulu kimi istifadə edilə biləcək yükdən ümumilikdə bölüşdürmək məqsədi ilə lazımi miqdarda akt tərtib edərək götürmək;
- F.5.4. Bortdan yıxılıb düşmüş adamın ölüm təhlükəsindən xilasını üçün bütün zəruri tədbirlər görmək və müvafiq şəxslərə xəbər vermək;
- F.5.5. Əgər gəmini bədbəxt hadisə gözləyirsə və onun köməyə ehtiyacı varsa digər gəmilərə xəbər göndərmək və kömək almaq;
- F.5.6. Toxunulan gəminin kapitanından gəminin adını, qeydə alındığı limanı, yola düşdüyü və gedəsi olduğu məntəqələri, alınan zədənin xüsusiyyətini soruşmaq, həmçinin öz gəmissi üzrə eyni məlumatları toxunulan gəminin kapitanına vermək;
- F.5.7. Bütün qəza və bədbəxt hadisə hallarında dərhal müəyyən olunan qaydada gəmi sahibinə məlumat vermək və adamların, gəminin və yüklərin təhlükəsizliyinin təmini üçün ondan asılı olan bütün tədbirləri görmək;
- F.5.8. Dəniz xəritələrinin və digər naviqasiya sənədlərinin, maşın, radio-teleqraf jurnallarının, gəmi sənədlərinin və sərəvtlərinin mühafizəsi üçün bütün mümkün tədbirləri həyata keçirərək, gəmini hamıdan axırda tərk etmək və gəmi məhv olduğu halda, onun heyəti haraya aparılmasından asılı olmayaraq insanların mühafizəsinə münasibətdə hüquq və vəzifələrini tamamilə özündə saxlamaq;

- F.5.9. Xəstə olduğu və ya gəmini idarə etmək iqtidarında olmadığı hallarda gəmiyə rəhbərliyi baş köməkçiyə tapşırmaq;
- F.5.10. Göstərilən hallar üzrə müəyyən olunan qaydada sənədlərin rəsmləşdirməsi üçün tədbirlər görmək.

V.6. Gəminin limanda dayanması:

- F.6.1. Gəmi hər hansı limana daxil olarkən yerli liman, gömrük, sanitariya qaydalarına və digər qaydalara riayət etmək;
- F.6.2. Limana yanaşan zaman gəmini və liman müdiriyyətinə təqdim etməli olduğu gəmi sənədlərini hazır etmək;
- F.6.3. Gəmi limana çatdıqda yerli sanitariya, gömrük, sərhəd və liman rəhbərliklərindən müvafiq icazə alınana qədər gəmidə olan şəxslərdən heç birinin sahillə danışmaması üçün tədbirlər görmək;
- F.6.4. Gəmi xarici limana çatdıqda bu barədə müvafiq orqanları xəbərdar etmək və ona gəmi haqqında və üzmənin şəraiti barəsində məlumat vermək;
- F.6.5. Gəmi limanda dayanarkən limanda yaxud dənizdə bədbəxt hadisə baş verdiyi hallarda liman müdiriyyətinin tələbi üzrə gəmini, (gəminin təhlükəsizliyinə zərər vurmada), heyət və gəmi vəsaitlərini yangının söndürülməsi, yaxud kömək göstərilməsi üçün vermək;
- F.6.6. Sahilə çıxarkən baş yaxud növbə köməkçisinə gəminin təhlükəsizliyini təmin edən lazımi işlər həyata keçirilməsi və tədbirlər görülməsi barəsində şifahi yaxud yazılı sərəncam qoyub getmək, habelə sahilə olacağı yeri bildirmək;
- F.6.7. Səfər başa çatdıqda gəmi sahibinə müəyyən olunan qaydada səfər haqqında məlumat təqdim etmək.

V.7. Gəminin inşası və təmir edilməsi:

- F.7.1. Gəmi tərsanədən qəbul edilərkən qısa müddətdə gəmi mütəxəssisləri tərəfindən gövdənin, mexanizmlərin, qurğuların, sistemlərin və digər texniki vasitələrin, habelə spesifikasiyasına müvafiq sənədlərin və əmlakın öyrənilməsini və qəbulunu təşkil etmək;
- F.7.2. Gəminin təmirə qoyulması üçün baş mexaniki gəmi sahibi tərəfindən müəyyən edilən limitə uyğun vaxtli-vaxtında lazımi sənədlər hazırlanması üçün təlimatlandırmaq;
- F.7.3. Təmir cədvəllərinin icrasına nəzarət etmək;
- F.7.4. Gəminin təmirə qoyulduğu və digər hallara görə gəmi istismardan çıxarıldıqda gəminin mühafizəsi və təhlükəsiz dayanışı üçün tədbirlər görmək;
- F.7.5. Gəmi doka qoyularkən (slipə qaldırma) və dokdan çıxarılarəkən (slipdən endirmə) şəxsən gəmidə olmaq və heyətin işinə rəhbərlik etmək;
- F.7.6. Gəmi doka qoyulduqdan sonra baş mexaniklə və digər mütəxəssislərlə birlikdə gövdənin kənardan, donna-bort armaturunun, pər-sükan qurğusunun yoxlanılışını keçirmək və onların vəziyyəti barəsində akt tərtib etmək;
- F.7.7. Təmir dövründə təmir işlərinin gedişi üçün daimi müşahidə və nəzarət təşkil etmək;
- F.7.8. Yoxlamanın nəticələrini gəmi jurnalında qeydə almaq və aktla rəsmləşdirmək.

C.2. TƏLİM İLƏ BAĞLI XÜSUSİ MƏLUMAT

C.2.1. TƏLİMİN NÖVLƏRİ

Bu peşə üçün zəruri sərişələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Tövsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ²		
Texniki peşə təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim		
Orta ixtisas təhsili		
Ali təhsil	☒	<p>Şturmanın təlimi Dənizçilərin hazırlanmasına, onlara diplom verilməsinə və növbə çəkməyə dair 1978-ci il tarixli Beynəlxalq Konvensiyaya uyğun həyata keçirilir. İlk təlim akkreditasiyadan keçmiş peşə məktəbləri və sertifikatlaşdırılmış müəssisələr tərəfindən təşkil olunur. Bu təlim praktikadan qazınan geniş təcrübə ilə əlaqələndirilməlidir. Şturman gəminin növü və təyinatından asılı olaraq kurslar keçməlidir.</p> <p>“Dənizçilərin hazırlanması, onlara diplom verilməsi və növbə çəkməyə dair” (DHDNÇ-78) Beynəlxalq Konvensiyanın, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının tələblərinə uyğun olaraq əməyin mühafizəsini, fərdi mühafizəni və insan həyatının dənizdə qorunmasını, yanğın və partlayışdan mühafizəni təmin edən fərdi və kollektiv qəza xilasetmə vasitələrindən istifadə üzrə təlimlər icbari xarakter daşıyır.</p> <p>Yuxarıda qeyd olunan təlimlər “Sürəti olmayan xilasedici qayıq, növbətçi qayıq və sallar üzrə mütəxəssis”, “Ro-Ro tipli sərnişin gəmilərində işləmək üçün hazırlıq və kvalifikasiya”, “Tankerlərdə işləmək üçün tanışlıq kursu”, “Əmniyyətli idarəetmə Beynəlxalq Kod”, “Bütün dənizçilər üçün təhlükəsizlik üzrə tanışlıq, ilkin hazırlıq və</p>

²Ümumi orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşdığından cədvəldə əks olunmayıb.

		təlimat üzrə”, “Təhlükəsiz və zərərli yüklərin daşınması”, “Xilasedici qayıq və sallar üzrə mütəxəssis” və digər xüsusi hazırlıq kurslarında təlim keçməklə təmin olunur.
Digər:		

Qeyri-formal və (və ya) informal təlim tələb olunan səriştələrin genişləndirilməsinə şərait yarada bilər.

Qeyri-formal təlim

Qeyri-formal təlimin ən yaxşı yolu iş yerində təlimatçı yanında öyrənməkdir.

İnformal təlim

İnformal təlim, ənənəvi olaraq, kütləvi informasiya vasitələri və sosial şəbəkələr vasitəsi ilə baş verir. O, tələb olunan nəzəri və təcrübi bilikləri verə bilər, lakin fərdi yoxlamadan başqa, digər qaydada müşahidə edilməsi demək olar ki, mümkün deyil və ölçülməsi çətinidir.

C.2.2. TƏLİMİN İSTİQAMƏTİ

Normal ilkin təlim istiqaməti ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilkin peşə təhsili almaq və hər hansı su nəqliyyatı müəssisəsində təcrübə keçməkdir.

C.2.3. ƏVVƏLKİ TƏLİMİN TANINMASI³

Uyğun deyil.

³Azərbaycanda səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.